

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

**Vliv rodinné profesní tradice na volbu
povolání v oblasti agropodnikání
v tuzemsku ve srovnání se zahraničím**

Bakalářská práce

Autor: **Markéta Bílá**

Vedoucí práce: Radmila Dytrtová, doc.PhDr., CSc

2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: **Vliv rodinné profesní tradice na volbu povolání v oblasti agropodnikání v tuzemsku se srovnání se zahraničím** vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Jsem si vědoma, že moje bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitní databázi a bude veřejně přístupná k nahlédnutí.

Jsem si vědoma že, na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

.....

(podpis autora)

V..... dne.....

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych na tomto místě poděkovala své vedoucí práce, paní Radmile Dytrtové, doc. PhDr., CSc za cenné rady a připomínky a odborné vedení mé bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala Ing. Janu Janotkovi, zástupci ředitele SOUZ Chvaletice, rodině Hrubešových, Doležalových a Suchánkových za pomoc při zpracování mé práce.

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem „**Vliv rodinné profesní tradice na volbu povolání v oblasti agropodnikání v tuzemsku ve srovnání se zahraničím**“ je zaměřena na analýzu aspektů ovlivňující výběr zemědělského povolání. Použitými metodami byly studium odborné literatury, dotazníkové šetření mezi studenty a absolventy středního odborného učiliště a rozhovory s farmáři. Z průzkumu provedeném na SOUZ Chvaletice a příběhů rodin vyplynulo, že rodinná tradice v oblasti agropodnikání v České republice byla oslabena v důsledku socialistického vývoje v zemi. Restituce, možnost obnovení soukromého hospodaření po revoluci i nové podmínky a trendy v zemědělství postupně posilují návrat k rodinným firmám a jejich pokračováním následujícími generacemi. Dílčí pohled do zahraničních zemědělských farem signalizuje výrazně silnější vazbu rodinné profesní tradice.

Abstract

Bachelor's thesis titled "Influence of family professional tradition on the choose of profession in the area of agribusiness in this country compared to foreign countries" is focused on the analysis of aspects influencing the choice of the agricultural profession. The methods used were studying the literature questionnaire among students and graduates of vocational schools and interviews with farmers. A questionnaire carried out on SOUZ Chvaletice and stories of families showed that family tradition in agribusiness in the Czech Republic has been weakened as a result of socialist development in the country. Restitution, the possibility of renewal of the private economy after the revolution and the new conditions and trends in agriculture is gradually gaining a return to family businesses and their continuation successive generations. Partial view of the foreign farms indicates significantly stronger family ties professional tradition.

Obsah

Seznam tabulek a seznam grafů.....	7
Úvod.....	8
Cíle a metodika	9
Teoretická část	10
1. Historie a vývoj zemědělství.....	10
1.1 Historie zemědělství v České republice.....	11
1.2 Aktuální situace v zemědělství v České republice.....	14
1.3 Okénko do zemědělství okolních zemí	18
2. Volba povolání.....	19
2.1 Faktory ovlivňující výběr povolání.....	19
2.2 Vliv sociálního okolí na kariérové rozhodování žáků	19
2.3 Vliv rodinného podnikání na volbu povolání	20
2.4 Výhody a nevýhody rodinného podnikání	21
2.5 Agropodnikání a volba povolání.....	22
2.6 Vývoje, trendy, současně žádané obory	23
3. Vzdělávání v České republice s vazbou na zemědělství.....	24
4. Příprava žáků v SOUZ Chvaletice	25
4.1 Opravář zemědělských strojů.....	26
Praktická část	30
5. Průzkum na SOUZ Chvaletice.....	30
6. Příklady profesní tradice vybraných agro firem	38
6.1 Agros Kojice, spol. s.r.o.	38
6.2 Rodinná farma v Železných horách (Doležalovi).....	39
6.3 Hospodaření u Suchánků	40
6.4 Farma rodiny Henxenn (Nizozemí)	41
6.5 Rodinná farma Zaleski (Polsko)	42
Závěr	43
Seznam použitých zdrojů.....	44
Přílohy.....	46

Seznam tabulek a seznam grafů

Tabulka 1 : Počty SS a JZD v průběhu cca 50 let.....	14
Tabulka 2: Zemědělské obory v ČR	24
Graf 1: Zemědělské subjekty podle právních norem	15
Graf 2: Obhospodařovaná zemědělská půda v ha.....	16
Graf 3: Pracující v zemědělství - pravidelně	16
Graf 4: Pracující v zemědělství - nepravidelně.....	17
Graf 5: Pravidelně pracující v zemědělství podle věkových skupin.....	17
Graf 6: Proč jste si vybral studovat zemědělský obor?.....	31
Graf 7: Měl na vás někdo vliv při rozhodování jakou SŠ si vybrat?	32
Obrázek 8: Studoval některý z vašich rodičů zemědělský obor?	32
Graf 9: Máte zájem pokračovat ve studiu dokončeném maturitní zkouškou nebo na vysoké škole?	33
Graf 10: Pokračoval jste po získání výučního listu ve studiu zemědělství na střední škole s maturitou nebo na vysoké škole?	33
Graf 11: Kde byste chtěl pracovat po ukončení studia?/Kde jste našel uplatnění po ukončení studia?	34
Graf 12: Pracuje někdo z vaší rodiny v oblasti zemědělství?	35
Graf 13: Myslíte si, že je snadné najít práci ve vašem oboru?	35
Graf 14: Co považujete za největší přínos studia na SOUZ?	36

Úvod

Bakalářská práce se zabývá vlivem rodinné tradice v oblasti agropodnikání ve srovnání se zahraničím. Cílem práce je zjistit, zda existuje rodinná tradice v agropodnikání a má-li tato tradice vliv na výběr profesní dráhy dítěte.

Teoretická část se člení do třech oblastí. První z nich se zaměřuje na vývoj českého zemědělství, popisuje situaci před a po revoluci až po současnost, zabývá se moderními trendy. Uvedeny jsou přínosy pro české zemědělce vstupem do Evropské unie, struktura zemědělských podniků v České republice, odlišnosti českého zemědělství od EU.

Druhá část se věnuje volbě povolání a vlivům, které působí na rozhodování žáků. Řeší se zde problematika dítěte narozeného do rodinné firmy a očekávání rodiny převzít firmu a postarat se o její další rozvoj.

Třetí část se zaměřuje na vzdělávání v zemědělských oborech v České republice. Detailně je popsáno studium na SOUZ Chvaletice, konkrétně obor opravář zemědělských strojů.

Praktická část vychází z průzkumu provedeném na Středním odborném učilišti zemědělském ve Chvaleticích, kdy jsem pomocí dotazníků oslovila žáky i absolventy a zjišťovala, proč si vybrali studovat zemědělský obor, kdo na ně měl největší vliv při rozhodování a jestli se zde nachází rodinná vazba. Otázky se týkaly nejen rodinných tradic, ale i možného uplatnění v zemědělské oblasti.

Druhý oddíl praktické části popisuje příběhy místních a zahraničních farmářů a porovnává rodinnou profesní tradici.

Cíle a metodika

Práce si klade za cíl zjistit, zda existuje rodinná tradice v oblasti agropodnikání a zda ovlivňuje tato tradice žáky při výběru jejich střední školy a povolání. Pro porovnání se zahraničím jsou zde uvedeny příběhy farmářů.

Hypotézy práce:

- V České republice byla rodinná tradice oslabena v důsledku kolektivizace zemědělství, ale nyní se tato tradice znovu obnovuje.
- V zahraničních farmách se vyskytuje mnohem silnější vazba na volbu povolání a převzetí podniku.

Po nastudování odborné literatury jsem pomocí dotazníků na středním odborném učilišti zemědělském provedla výzkum, který jsem následně vyhodnotila.

Provedla jsem strukturované rozhovory v rodinách tří českých farmářů a uvádím jejich příběhy. Pro dílčí porovnání se zahraničím jsou popsány 2 příběhy zahraničních zemědělských firem.

Teoretická část

1. Historie a vývoj zemědělství

Vznik zemědělské výroby

Zemědělství představuje jednu z nejstarších činností lidstva. Zahrnuje cílené pěstování rostlin a chovu zvířat za účelem získávání potravin. Od svého prvopočátku se dělí na rostlinnou a živočišnou výrobu a je úzce provázáno na půdu. V hospodářství zemědělství převažovalo až do příchodu průmyslové revoluce. I dnes má svoji nezastupitelnou roli s ohledem na nezákladnější lidské potřeby.

Vznik zemědělství spadá do tzv. neolitické revoluce, což je období přechodu způsobu života od lovců a sběračů ke společnosti usedlé, založené právě na zemědělství. Tento proces byl zahájen po skončení poslední doby ledové, tedy někdy mezi 10. a 8. tisíciletím př. n. l. a je považován za jeden z nejdůležitějších procesů v dějinách lidstva vůbec. Znamená především změnu ve způsobu získávání obživy. Lidé postupně přestávali lovit zvířata a sbírat plody keřů a trav a začali účelově chovat dobytek a pěstovat plodiny. Dochází k tzv. domestikaci zvířat, zejména skotu a koz. V některých oblastech dochází ke zdomácnění psů, vlků, koní či sobů. Mláďata ulovených zvířat byla vykrmována k pozdější spotřebě, produkované mléko se využívalo jako zdroj potravy. Tento přechod trval několik tisíciletí, proto pojem revoluce jej příliš přesně nevystihuje.

Hlavní předpoklad k možné zemědělské produkci způsobily klimatické změny, které přinesl konec poslední doby ledové. Výrazně sušší a teplejší podnebí umožnilo postupné pěstování plodin, zejména obilí. Lidé postupně převzali kontrolu v oblasti obstarání potravy, začali regulovat její množství, jako základní společenská jednotka začala fungovat rodina. Postupně dostatek zemědělských produktů umožnil vznik řemeslných odvětví, protože nebylo třeba, aby se všichni členové rodiny podíleli na získávání potravin. Vzhledem ke skutečnosti, že již nebylo potřeba za potravou putovat, dochází k dlouhodobějšímu usídlení rodin na jednom místě, hromadění majetku a postupnému vzniku obchodu s přebytky.

1.1 Historie zemědělství v České republice

Do České republiky proniklo zemědělství pravděpodobně podunajským kolonizačním proudem přes Slovensko kolem do roku 5 000 p. n .l. Choval se především skot, převládalo pastevectví, pěstovaly se obiloviny a luštěniny, k obdělávání půdy se používaly jednoduché nástroje – oradla, srpy. Postupně se zdokonalovalo nářadí a rozšiřoval okruh pěstovaných plodin – v 9. st. okurka, v 10. st. cibule, česnek, mrkev, v 13. st. řepa.

V šestnáctém století zaujímají důležité místo v rozvoji zemědělství v našich krajích velkostatky. Největší z nich patřily rodům Rožmberků, Pernštejnů, Černínů, Šternberků, Valdštejnů. Do tohoto období spadá vybudování jihočeské rybníční soustavy, počátky pěstování chmele a pivovarnictví, rozšíření pěstování ovoce (jablka, hrušky, švestky).

Další významné období představuje panování Marie Terezie (1740 – 1780). Za její vlády se prováděly rozsáhlé reformy – např. byl zpracován tzv. “katastr tereziánský”, kde byla sepsána všechna půda. V reformách pokračoval i její syn Josef II., který se podílel na zakládání nových vsí a dělení velkých statků.

České zemědělství na přelomu 19. a 20. století

Druhá polovina 19. století byla přínosná z pohledu technických a technologických zlepšení. Nové poznatky vedly ke zvyšování rostlinné i živočišné výroby. Zemědělské stroje přispívají k lepšímu výsledku hospodaření, začínají se uplatňovat parní motory.

První pozemková reforma

První světová válka přinesla na venkov kromě tisíců obětí i hospodářský rozvrat. V malých hospodářstvích nebyly pracovní síly a na velkostatecích se počet také radikálně snížil. 1/3 půdy na území republiky vlastnila především šlechta – nejvíce Schwanzerbergové a Lichtenštejnové.

V roce 1919 byl vydán „záborový zákon“, který stanovoval zábor pozemků nad 150 ha zemědělské půdy nebo nad 250 ha veškeré půdy. Kvůli těmto záborům byl zřízen Státní pozemkový úřad. V roce 1920 byl vydán nový zákon – přidělový, podle kterého byla půda rozdělována. Upřednostňováni byli legionáři, zemědělství dělníci a drobní rolníci.

Pozemková reforma vedla ke zlepšení životním podmínk na venkově, zvláště se snížily rozdíly malých rolníků vůči velkostatkářům. Toto uspořádání se nijak výrazně nezměnilo až do roku 1945, kdy rozvoj českého zemědělství byl přerušen nástupem fašismu a II. světovou válkou, která přinesla lidské i hospodářské ztráty. (MAJEROVÁ V., 2009)

Vývoj zemědělských družstev

Zemědělská družstva u nás vznikají v devadesátých letech 19. století. Díky zemědělskému pokroku, který se týkal jak zemědělských strojů, způsobu setí nebo kvalitnějších hnojiv, československé zemědělství mělo pozitivní rozvoj, především tedy u velkostatkářů. Malá rolnická hospodářství na tom byla o něco hůře, jelikož drobní zemědělci museli splácet dluhy a hlavně neměli možnost uchovávat obilí před jarním setím nebo prodávat ho později po sklizni, kdy jeho cena stoupala. Proto vznikala zemědělská družstva, jako svépomoc rolnické organizace.

První družstva

Úvěrní družstva – kampfeličky – družstva s ručením omezeným. Řešila nedostatek finančních prostředků, zadluženost a problémy při opatřování úvěrů (banky odmítaly poskytovat služby nižším a středním vrstvám obyvatelstva). Proto se kampfeličky staly nejrozšířenější a důležitou formou pro zemědělské družstevnictví.

Družstva skladištní – vznikla především proto, že kampfeličky nestíhaly všechny služby, které chtěly zákazníkům poskytovat. Skladištní družstva se starala o prodej zemědělských výrobků a nákup průmyslových výrobků.

Kromě úvěrních a skladištních družstev vznikala i nákupní, prodejní a také zpracovatelská družstva např. mlékárenská, lihovarská, atd. Stát měl také zájem o

zakládání družstev, proto vzniklo družstvo ústřední, které spojovalo malá družstva a kontrolovalo jejich hospodaření.

Provoz zemědělských družstev měl také své zásady provozu. Družstva upravovaly družstevní zákony. Podle zákona vydaného v roce 1873 a doplněného v roce 1903 se družstvem rozumělo: „*organizované sdružení více osob s měnitelným počtem členů, kteří se spojili za tím účelem, aby společným provozováním podniku, jehož jsou zároveň majiteli i zákazníci, podporovali navzájem své hospodářství nebo živnost*“.

Družstevnictví před válkou dosahovalo velmi dobrých hospodářských výsledků. Ovšem za okupace a během války do představenstva už nebyli lidé voleni, ale byli jmenováni pod vládou Němců. Němci obsazovali do vedení všech družstevních svazů fašistické komisaře s rozsáhlými pravomocemi, takže rozhodování členů bylo prakticky znemožněno. (MAJEROVÁ V., 2009)

Státní statky

Státní statky jsou národní podniky, které vznikly v roce 1949 z bývalého podniku Československé státní lesy a statky. Hospodařily na půdě státu. Státní statky vznikaly přebíráním půdy po bývalých vysídlených šlechtických velkostatecích, církevních statků a po pozemkových reformách. Sloužili jako výpomoc při přebírání slabých JZD, která nezvládla sama hospodařit, nebo přebíraly půdy, kde nebyla zajištěna výroba. Také se v nich ověřovaly nové technologické postupy a řízení práce, které ne vždy byly úspěšné, což samozřejmě vedlo k čím dál větším ztrátám. To vše bylo značně dotováno státem.

Kolektivizace zemědělství

Zjednodušeně řečeno se jednalo o proces, v jehož rámci byli soukromí zemědělci zbaveni půdy a zařazeni do kolektivních hospodářství (státních statků, JZD, ..) Po roce 1948 se tak zcela mění způsob hospodaření, kdy jsou zakládány zemědělské podniky na úkor soukromých vlastníků zemědělské půdy. Z příložené

tabulky vidíme, jak se následně v průběhu přibližně 50 let statky a jednotná zemědělská družstva měnily. Docházelo k výraznému snižování počtu zemědělských podniků a nárůstu obhospodařované zemědělské půdy.

Tabulka 1 : Počty SS a JZD v průběhu cca 50 let

Rok	1959	1960	1970	1975	1980	1989
Počet JZD	12 560	8 133	4 298	1 825	1 084	1 024
Průměrná výměra zem. půdy/1 JZD [ha]	353	355	580	1 824	2 421	2 563
Počet SS	-	270	247	174	136	174
Průměrná výměra zem. půdy/1 SS [ha]	-	3493	4316	6 126	7 346	6 259

Zdroj - is.muni.cz/th/269990/prif_m/Geografie_zemedelstvi_CR.ppt

Situace po roce 1989

Narůstající nespokojenost obyvatelstva vedla k sametové revoluci, která měla za důsledek pád komunistického režimu. Po roce 1990 nastávají tři hlavní procesy v oblasti zemědělského hospodaření. Jednalo se zejména o restituce, které navracely zemědělskou půdu a ostatní majetek původním vlastníkům. Další procesy představují privatizace státních statků a transformace JZD na zemědělská družstva vlastníků.

1.2 Aktuální situace v zemědělství v České republice

Vstup České republiky do Evropské unie měl za následek též změny v oblasti zemědělství. Přistoupení ke společné zemědělské politice EU přináší garanci minimálních cen vybraných zemědělských produktů a přímé dotace zemědělcům. Cílem této politiky je potravinová soběstačnost EU a zajištění odpovídající životní úrovně zemědělců a rozvoj venkova. Pro zemědělce přináší vstup do EU pozitiva v podobě vyšších dotací a otevření evropských trhů. Negativa spočívají v omezení produkce a stanovení kvót a nedostatečná ochrana našeho trhu.

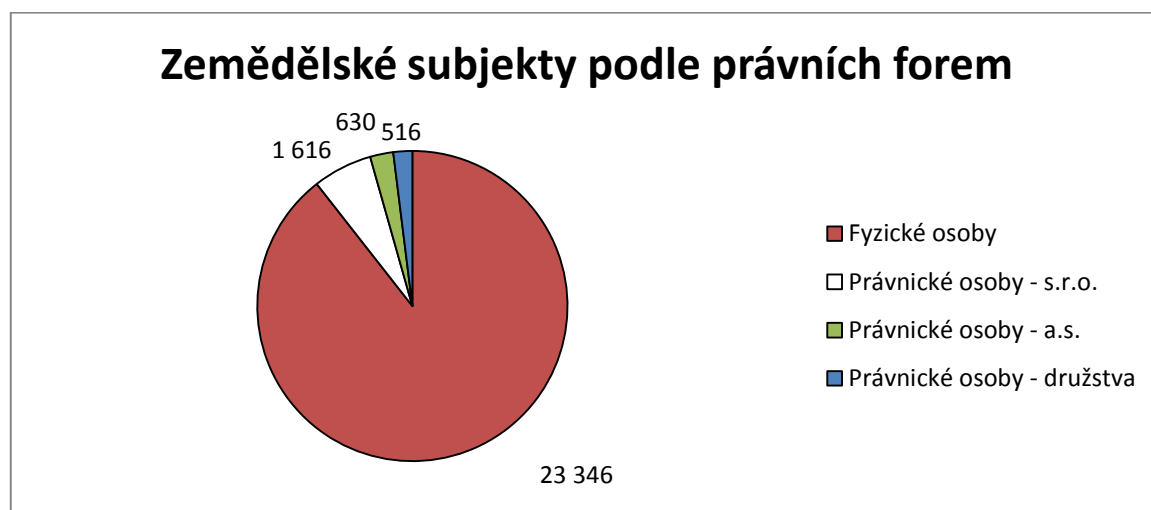
Výsledky provedených strukturálních šetření ukazují, že Česko se v některých aspektech nadále výrazně odlišuje od ostatních států EU. Prvním výrazným rozdílem je průměrná velikost zemědělského subjektu. Zatím co průměr v EU činí 14 ha na subjekt, v České republice dosahuje 152 ha na subjekt. Pro české zemědělství je také typický vysoký stupeň využívání pronajaté zemědělské půdy. Podíl pronajaté půdy roste s velikostí zemědělského podniku.

První místo naopak zaujímáme s objemem pracovní síly na 1 subjekt. V Česku tento objem činí 5,8 osoby na subjekt, přičemž unijní průměr činí 2,1. Zde je zřejmá vazba na velikost zemědělských podniků.

Charakteristickým rysem posledních let je pokles výměry zemědělské půdy způsobený rozrůstáním měst, zalesňováním horských oblastí a dalších vlivů. Klesá podíl orné půdy a naopak se zvyšuje podíl trvalých travních porostů. Snižují se stavy zvířat v živočišné výrobě. Výrazně se mění struktura pěstovaných plodin, narůstají rozlohy osévaných ploch pro výrobu bionafty a energie (řepka, slunečnice, kukuřice). Velkému zájmu se těší tzv. ekologické zemědělství.

Strukturálního šetření v zemědělství – regiony 2013 přineslo řadu zajímavých zjištění.

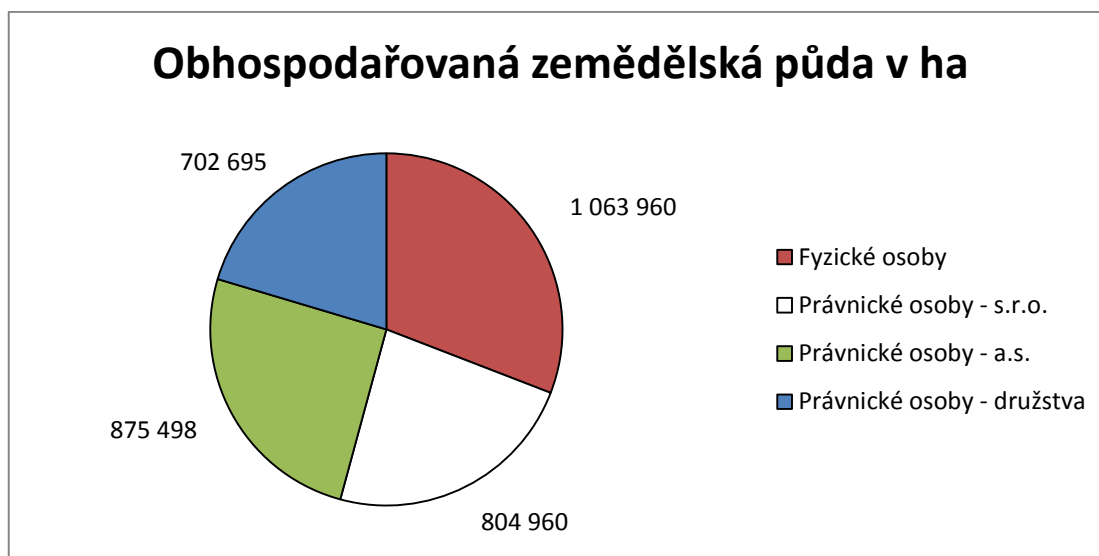
Graf 1: Zemědělské subjekty podle právních forem

Zdroj – český statistický úřad

Zemědělství se v České republice věnuje 25 608 subjektů. Převládají fyzické osoby.

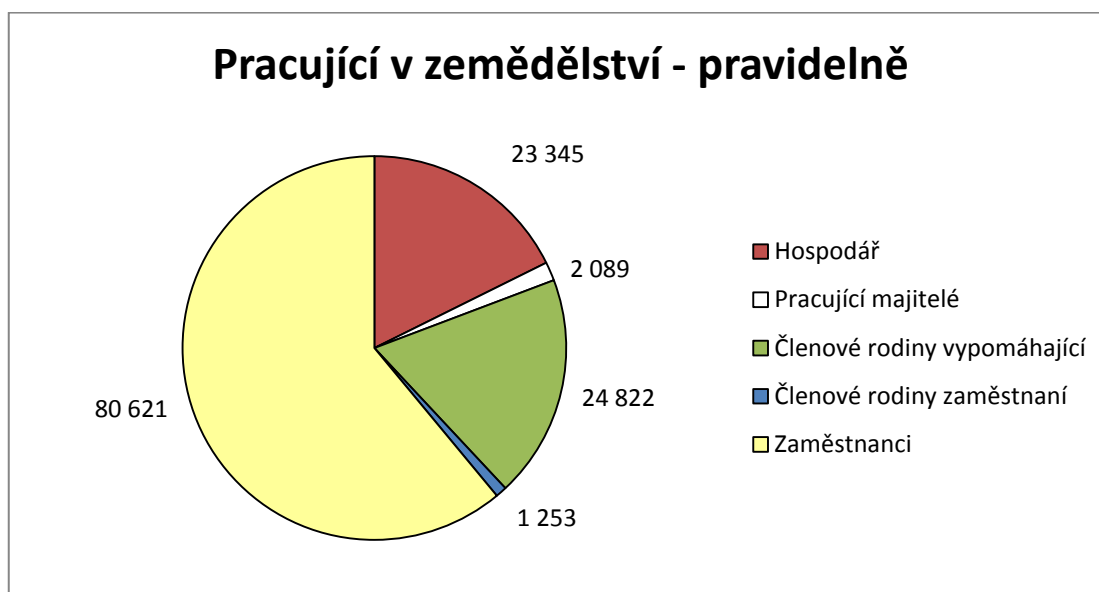
Graf 2: Obhospodařovaná zemědělská půda v ha

Zdroj – český statistický úřad

V České republice se obhospodařuje zemědělská půda o rozloze 3 447 113 ha. Právnícké osoby vykazují mnohem větší rozlohu obhospodařované půdy na jeden subjekt.

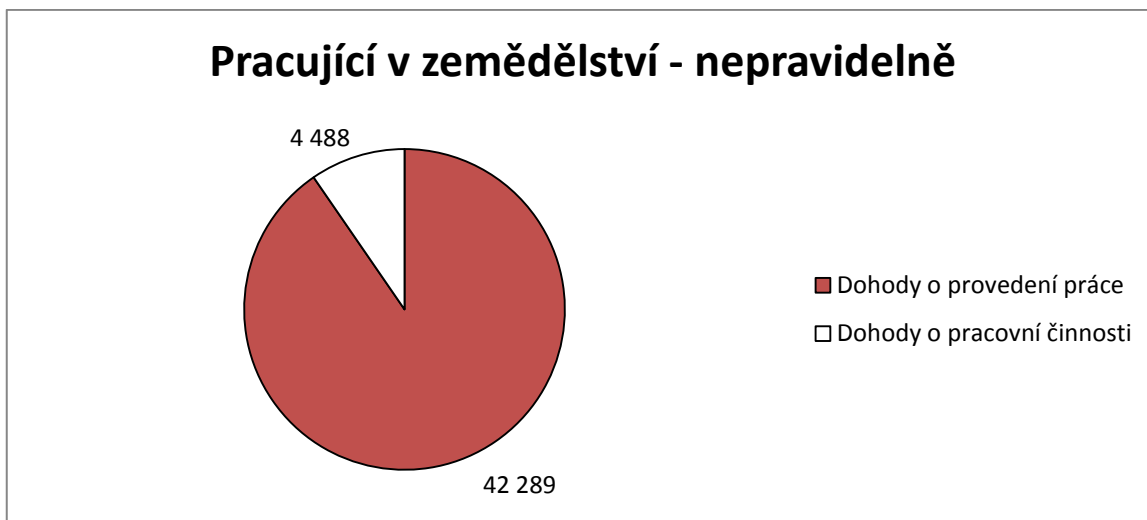
Graf 3: Pracující v zemědělství - pravidelně

Zdroj – český statistický úřad

Z šetření vyplynulo, že stálými pracujícími v zemědělství jsou především zaměstnanci. Členové rodiny v pracovním poměru jsou zastoupeny v malé míře. Ovšem jako vypomáhající se vyskytují často, zpravidla se tedy věnují i jinému svému zaměstnání.

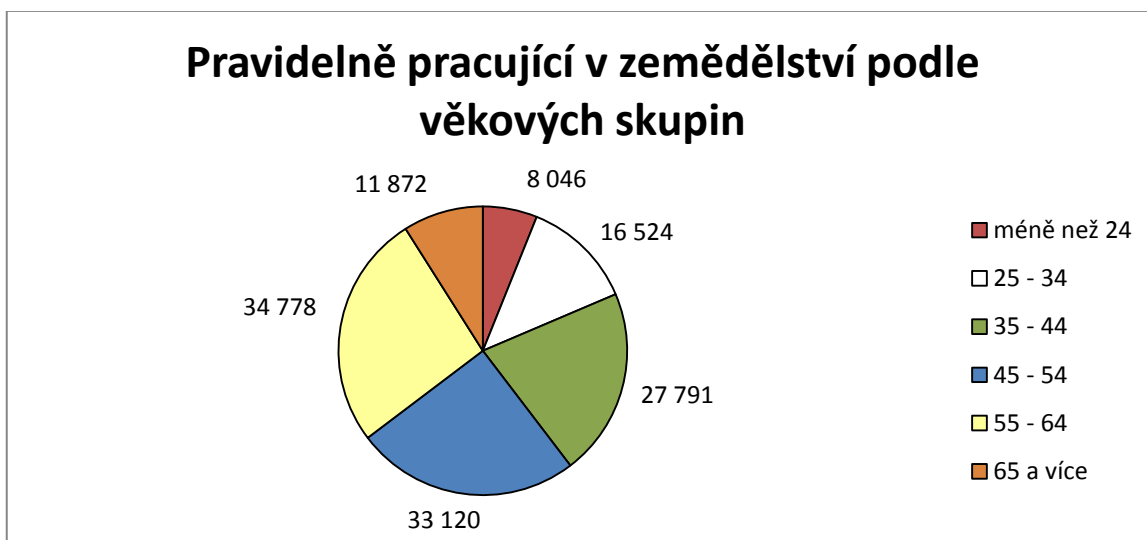
Graf 4: Pracující v zemědělství - nepravidelně

Zdroj – český statistický úřad

Zejména sezónnost prací způsobuje vysoký počet nepravidelně pracujících. Nejčastěji pracují na dohodu o provedení práce.

Graf 5: Pravidelně pracující v zemědělství podle věkových skupin

Zdroj – český statistický úřad

Mladí zemědělci jsou v České republice zatím zastoupeny v menší míře. Převládají pracující středního a vyššího věku.

1.3 Okénko do zemědělství okolních zemí

Holandsko

Holandsko má velmi dobré předpoklady pro dobře rozvinuté zemědělství. Je zde převaha nížin, vlhké podnebí a úrodná půda. Zemědělství v Holandsku je intenzivní, vysoce rozvinuté a výkonné. Nejvíce se v Holandsku pěstuje obilí, cukrová řepa, kukuřice, brambory a hlavně květiny, nejvíce tulipány. Až 34% tulipánů na celém světě se pěstuje v Holandsku. Živočišná výroba se zaměřuje především na chov skotu, kvůli jedinečným holandským sýrům.

Polsko

Pro Polsko představuje zemědělství jedno z nejvýznamnějších odvětví hospodářství. Zaměstnává 17,4% obyvatel. V Polsku má zemědělství velmi velkou historickou tradici a možná i proto je polská společnost rozmístěná především do venkovských oblastí. Polské zemědělství prošlo v historii mnoha změnami, ovšem nejzásadnější byl vstup Polska do EU v roce 2004, což umožnilo vývoz polských výrobků do zahraničí především Německa, Velké Británie, Česka, Nizozemí nebo Itálie. Mezi vyvážené potraviny patří obilniny, ovoce, výrobky z ovoce, cukrářské výrobky, mléčné výrobky a maso.

Rakousko

V rakouském zemědělství převažují malé rodinné farmy především ekologického charakteru. Co se týče živočišné produkce, dominuje mléko, vepřové, hovězí a dobytek. Rostlinná výroba se zaměřuje na obilniny, pícniny, zeleninu, ovoce, květiny a víno. Největší plochy vinic se nacházejí v Dolním Rakousku a Burgenlandu, ale můžeme je najít i ve Vídni. Rakousko zaujímá jedno z prvních míst ve světě v oblasti biologického zemědělství. Díky velké propagaci výrobků se suroviny vyvážejí převážně do Německa, Itálie, Švýcarska a Francie. Je zde i velká poptávka po moderní a inovativní technologii zemědělských strojů.

2. Volba povolání

2.1 Faktory ovlivňující výběr povolání

V životě každého člověka je jedním z nejdůležitějších rozhodnutí volba povolání. Děti kolem šesti let mají zpravidla úplně jasnou představu, čím by chtěly v životě být. Při výběru střední školy, která nás připravuje na další vzdělávání či budoucí zaměstnání, už však jednoznačný názor najdeme u žáků spíše ojediněle. Dle Vendela až 60% žáků v posledním ročníku základních škol navštěvuje pedagogicko-psychologickou poradnu s žádostí o pomoc při výběru povolání. Většina adolescentů má pouze mlhavou představu o tom, co by v budoucnu chtěli vykonávat, čeho jsou schopni, jaký je trh práce či jaké požadavky jsou od nich očekávány při vykonávání určité profese. (Vendel, 2008)

2.2 Vliv sociálního okolí na kariérové rozhodování žáků

Kariérové rozhodování je vždy ovlivněno okolím, ve kterém jedinci žijí. Nejvýznamnější roli v tomto procesu hraje bez pochyb rodina. Národní výzkum odborného vzdělávání (Výzkum, 2003) uvádí, že až 78% žáků se rozhoduje dle doporučení a rad rodičů. Trhlíková, Vojtěch a Úlovcová (2008b) dělali rozhovory s absolventy středních škol, co je ovlivnilo při výběru své školy. Nejčastěji, tedy 41% studentů odpovědělo, že měli "sami jasno". Druhou nejčastější odpovědí 40% bylo ovlivnění rodinou. Studenti uvedli, že si svou školu zvolili proto, že si to přáli jejich rodiče. K rozhodování žáka o volbě povolání přispívá každý člen rodiny – oba rodiče, sourozenci, i širší rodina.

Podle Andersona (2004) jsou rodiče nejčastěji vyhledávanými poradci žáků, ale jsou rovněž považováni za nejefektivnější zdroj rad a informací. Anderson dále zjišťoval, od koho žáci získali nejlepší radu. Na prvním místě žáci uvedli rodiče (48%), dále výchovný poradce (18%), kariérový poradce (16%), přátelé (6%) a učitelé (6%).

V menší míře, ale se stále vzrůstající tendencí, se objevují přátelé a vrstevníci. Přímý vliv není ve srovnání s rodiči tak silný, nejvíce bývají ovlivňováni nepřímo ze vzájemných debat. Starší přátelé, kteří studují na dané škole, o kterou žák projevil zájem, slouží jako zdroj informací.

Jako nejmenší, přesto také důležitá skupina, kterou se žáci ZŠ nechávají ovlivnit, jsou učitelé a poradenští pracovníci. Možná je to proto, že žáci vnímají učitele a poradce spíše jako poskytovatele informací než jako mezník při jejich rozhodování.

2.3 Vliv rodinného podnikání na volbu povolání

Chceme-li správně vymezit pojem rodinné podnikání a jeho rozdíl od nerodinného, musíme si nejprve upřesnit pojmy týkající se této oblasti. Co vlastně rodina je? Správná definice na toto slovo se hledá velmi obtížně. Každá literatura uvádí odlišnou definici podle různých aspektů.

Od starověku prošla rodina svým vývojem stejně jako naše společnost. Dříve se označovalo za rodinu uskupení lidí, kteří žili pod jednou střechou. Rodinu ovládal pán domu a mezi členy rodiny se počítali čeledínové, děvečky, služebnictvo, atd. V lépe situovaných třídách byla rodina chápána jako velké pokrevní příbuzenstvo, které ale nemusí bydlet v jednom domě (např. Habsburkové). Jsou spojeni krví, majetkem a hlavně mocí. (I.Možný)

V dnešní moderní společnosti si pod pojmem rodina představíme domácnost tvořenou nepokrevním párem a jejich dětmi, jejichž členové plní společensky uznávané a určené role. Do širší rodiny, která může mít na popisovanou problematiku vliv, pak řadíme i prarodiče a sourozence a jejich partnery a děti. Vývoj ve společnosti přinesl v posledních desetiletích i zcela nový náhled, kdy pár nemusí tvořit výhradně muž a žena, ale dle zákona o registrovaném manželství, může rodinu tvořit i pár stejného pohlaví.

Jestliže se člověk narodí do podnikatelské rodiny s vlastní firmou, je už vlastně téměř předurčen k tomu, aby vedl podnik po starší generaci. Rodinné podniky jsou považovány za historicky první formu podnikání a dodnes jsou významným prvkem ekonomiky vytvářející podstatnou položku hrubého domácího produktu. Rodinné podniky přispívají k rozvoji venkova jak z hlediska obydlivosti vesnic a měst, tak i tím, že poskytují pracovní místa pro místní obyvatele. V publikaci od Heskové a Vojtky (2008) autoři zmiňují, že až 90% podniků na celém světě bylo založeno jako rodinné firmy, v současné době jde o cca 80% podniků.

Dle obchodního zákoníku je podnikání soustavná činnost, prováděná podnikatelem samostatně, pod vlastním jménem a na vlastní zodpovědnost za účelem dosažení zisku. Hlavním cílem každého podnikatele bývá tvorba zisku. U rodinných firem ovšem nebývá jediný cíl zbohatnout, ale vytvořit něco, co přežije a zajistí obživu pro další a další generace.

Rodinná firma se charakterizuje především tyto znaky:

- Firma je ovládána jedním nebo více členy rodiny.
- Firmu řídí členové rodiny, ale zároveň má podnik i zaměstnance, kteří do rodiny nepatří.
- Kromě majitele, podnik zaměstnává ještě dalšího člena rodiny.
- Firma je tvořena více generacemi.
- Členové rodiny mají ambice a cíle pro přežití podniku pro další generace.

2.4 Výhody a nevýhody rodinného podnikání

Za výhody rodinného podnikání můžeme brát flexibilitu, stabilitu, dodržování etiky v podnikání a atmosféru na veřejnosti. Členové rodinného podniku si také kladou důraz na zachování a udržení rodinného jména firmy. Rodinné podnikání má ale také své nevýhody. Hlavní nevýhody spočívají zejména ve schopnosti oddělit podnikání od soukromého života. Rodinné podniky představují mnohdy uzavřenou komunitu a firma nevidí svá rizika z celospolečenského pohledu a chybí jí názor zvenčí. Dalším kritickým bodem bývá závislost celé rodiny na jediném zdroji příjmu, ale i případy “vykořisťování“ podniku, kdy rodina využívá podniku jako nepřiměřeného zdroje financování soukromých aktivit. Dále si firma musí dávat pozor na prosazování rodinných příslušníků, kteří nemají dostatečnou kvalifikaci na důležitá místa ve firmě. Tím by mohlo dojít, jak ke špatným rozhodovacím krokům s fatálními důsledky, ale i k demotivaci ostatních zaměstnanců, kteří jsou pro firmu ochotni udělat maximum.

Na jednu stranu je velmi přínosné a praktické vědět, že na lidi kolem sebe se můžete sto procentně spolehnout, na druhou stranu rodinné vazby představují v podnikání velkou zátěž mezi jednotlivými členy rodiny a mohou být zdrojem dlouhodobých rodinných sporů i nenávisti. To platí i v případech dědictví těchto firem. Klíčem

k úspěchu rodinného podniku je velká tolerance, vzájemné respektování se a mít přesně stanovené kompetence. Práce by měla být vždy oddělená od rodiny, i když v běžném podnikatelském životě tohoto druhu toho jde dosáhnout jen velmi těžko.

2.5 Agropodnikání a volba povolání

Agropodnikání neboli podnikání v zemědělství chápeme jako proces spojený s výrobou, zpracováním a distribucí zemědělských produktů. Tento druh výdělečné činnosti je jednou z nejstarších oborů podnikání vůbec. Zemědělské podnikání upravuje zákon č. 225/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, který v §2e definuje zemědělského podnikatele jako fyzickou nebo právnickou osobu, která hodlá provozovat zemědělskou výrobu jako soustavnou a samostatnou činnost, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku, za podmínek stanovených tímto zákonem.

Zemědělství se na rozdíl od jiných podnikatelských aktivit vyznačuje svými specifickými rysy. Patří mezi ně zejména sezónnost v rostlinné výrobě, kdy nutnost dodržování agrotechnických lhůt či období sklizně, znamenají enormní úsilí všech zaměstnanců včetně managementu a odborníků podílejících se na těchto činnostech. Je proto prakticky nemožné plánovat si např. na toto období dovolenou. Živočišná výroba naopak představuje činnost nepřetržitou po celých 365 dní v roce, což rovněž představuje výrazný zásah do rodinného života a trávení volného času. Bezesporu obě tyto skutečnosti ovlivňují volbu povolání, kdy v dnešní době stále více mladých lidí touží po vyrovnanosti pracovního a osobního života.

Na druhé straně představuje dnešní zemědělství moderní obor, zahrnující celou řadu specifických odborných odvětví. Zemědělství dnes již není zaměřeno na těžkou práci na polích a v kravínech. Uplatnění zde najdou nejen ti, kteří mají v sobě lásku ke zvířatům či od mala sní o ježdění na traktoru. Do zemědělství přicházejí odborníci z oblasti chemie, životního prostředí, geografie. Velké zemědělské firmy tak přinášejí pracovní možnosti mnohem širšímu okruhu zaměstnanců, než tomu bylo dříve. Typickým faktorem dnešního agropodnikání menších firem je naopak specializace – např. na pěstování vybraných biopotravin, sadařství určeného druhu ovoce, chov speciálního chovu skotu.

Posouzení vlivu profesní tradice na agropodnikání je předmětem zkoumání v praktické části mé práce. Myslím však, že v dnešní době je srovnatelné s jakýmkoliv jiným povoláním a jeho přenesením na další generaci. Určitý vliv v naší zemi zapříčinilo zpřetrhání podnikání (zemědělského i jiného) znárodněním a kolektivizací. Postupný opětovný rozvoj soukromých firem, jejich úspěšnost a celkový rozvoj společnosti i vlastního zemědělství, posilují návrat k rodinným firmám a jejich pokračováním následujícími generacemi.

2.6 Vývoje, trendy, současně žádané obory

Výběr střední školy, který je klíčový pro budoucí povolání, podléhá v průběhu posledních let též významným změnám. Ovlivňuje jej sice především nabídka oborů středoškolského vzdělávání, ale svoji roli zde hrají i celkové postoje dnešní mládeže k životu a všeobecný odklon zájmu o technické vzdělání, které se v porovnání s humanitními obory jeví jako příliš těžké. Po sametové revoluci se objevila řada zejména soukromých škol s „podnikatelským“ zaměřením. Uplatnění těchto absolventů bylo však velmi omezené, pokud se nezařadili do rodinných firem.

Se strmým rozvojem informačních technologií vzrůstá zájem o IT obory. Stále se rozšiřující služby v oblasti stravování a ubytování přinášejí oblibu škol hotelového typu. Velké množství žáků se na konci základní školy však není schopno rozhodnout, jakému oboru se bude věnovat, a proto volí všeobecné vzdělávání.

Dle statistik ČSÚ z roku 2013 bylo na střední školy k 1.9. 2013 přijato celkem 110 402 studentů, z toho 22 590 na školy s obecnou přípravou. Následují obory strojírenství, gastronomie a hotelnictví a dále ekonomika. Do oborů zemědělství a lesnictví bylo v tomto roce přijato 4 983 žáků, tj. 4,5% z celkového počtu. V roce 2003 činil tento poměr 4,6%, tedy v průběhu posledních deseti let nevykazuje výraznější odchylku.

3. Vzdělávání v České republice s vazbou na zemědělství

Školy zaměřené na vzdělávání v zemědělských oborech

V České republice se nachází 187 zemědělských škol registrovaných v rejstříku škol a školských zařízeních. Mezi nejoblíbenější obor patří opravář zemědělských strojů, který poskytuje 61 škol v České republice, dále agropodnikání či ekologie životního prostředí.

Tabulka 2: Zemědělské obory v ČR

Název oboru	Počet škol, které poskytují tento obor	Kód oboru
Opravář zemědělských strojů	61	4155H01
Agropodnikání	46	4141M01
Ekologie a životní prostředí	30	1601M01
Zemědělec – farmář	25	4151H02
Opravařské práce	25	4155E01
Mechanizace a služby	14	4145M01
Lesní mechanizátor	12	4156H01
Lesnictví	11	4146M01
Zemědělské práce	8	4151E01
Jezdec a chovatel koní	8	4153H02
Podkovář a zemědělský kovář	8	4154H01

Chovatelství	5	4143M02
Opravář lesnických strojů	5	4156H02
Včelař	4	4151H02
Lesnické práce	4	4156E01
Rybář	3	4153H01
Rostlinolékařství	3	4104M01
Mechanizace zemědělství a lesního hospodářství	3	4145L51
Vinohradnictví	2	4142M01
Rybářství	2	4143M01
Ekologie a ochrana krajiny	1	1601M004
Lesnictví	1	4132N01
Rybářství	1	4143L51

Zdroj - <http://rejskol.msmt.cz/>

4. Příprava žáků v SOUZ Chvaletice

V blízkosti mého bydliště se nachází SOU zemědělské Chvaletice. I na tomto učilišti tvoří pilíř učební obor Opravář zemědělských strojů. Několik čísel:

Délka studia: 3 roky

Počet paralelní tříd: 2

Celkem tříd: 6

Forma studia: denní

Každoroční počet přijímaných žáků do 1. ročníku: 45-65

Každoroční počet absolventů 3. Ročníku: 40-50.

Na učební obor Opravář zemědělských strojů navazuje nástavbové studium Mechanizace zemědělství a lesního hospodářství zakončené maturitní zkouškou.

Délka studia: 2 roky

Počet tříd: 2

Forma studia: denní

Jedná se o technický nástavbový obor zaměřený na podnikání v zemědělství, lesnictví, stavebnictví a příbuzných oborech a službách. Je velmi vhodnou přípravou pro střední vedoucí kádry v podnicích, pro živnostníky v technických oborech. Každoročně někteří absolventi pokračují svá studia na vysokých školách.

4.1 Opravář zemědělských strojů

Uplatnění absolventa v praxi

Absolvent se uplatní zejména v oblasti zemědělského opravářství a servisních služeb v povolání opravář zemědělských strojů. Kromě provádění vlastních oprav, výroby a renovace součástí, údržby a seřizování strojů a zařízení jsou absolventi rovněž schopni hodnotit provozní spolehlivost zemědělské techniky a motorových vozidel (zejména traktorů) pomocí diagnostických zařízení. Tato šířka profilu umožňuje uplatnění absolventů i v příbuzných strojírenských provozech, lesním hospodářství, dopravě, stavebnictví, případně v dalších oblastech, kde se vyskytuje opravářská problematika. V případě absolvování specializačních kurzů se mohou uplatnit i při obsluze složitých zemědělských strojů a zařízení, pro kterou je vyžadováno zvláštní oprávnění. Součástí vzdělávání je i příprava k získání řidičského oprávnění na traktor, osobní a nákladní automobil. Součástí výuky a výcviku je i příprava k získání svářečských certifikátů. V rámci povinných předmětů žáci skládají zkoušky ze svařování plamenem, svařování elektrickým obloukem obalenou elektrodou a mají-li žáci dále zájem, mohou si své oprávnění rozšířit o metodu

svařování elektrickým obloukem tavící se elektrodou v ochranné atmosféře aktivního plynu a metodu svařování elektrickým obloukem netavící se elektrodou v ochranné atmosféře inertního plynu.

Žáci v rámci nepovinných předmětů mají možnost účastnit se kurzu obsluhy sklízecí mlátičky.

Podmínky pro přijetí ke vzdělávání

Přijímání ke vzdělávání se řídí zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) v platném znění a vyhláškou č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách. Kritéria pro přijetí do 1. ročníků jsou zveřejňována na webových stránkách www.souzechvaletice.cz do konce ledna příslušného roku. Pro další kola přijímacího řízení jsou opět vyvěšena na školních stránkách. Výsledky přijímacího řízení jsou zveřejněny na školních stránkách a budoucí žáci dále všechny potřebné informace obdrží písemně poštou nebo na setkání pedagogických pracovníků a rodičů a žáků budoucího 1. ročníku.

Organizace výuky

Teoretická výuka se s praktickou výukou střídají v pravidelných týdenních cyklech. Odborný výcvik probíhá na pracovištích odborného výcviku ve školském zařízení pod vedením učitelů odborného výcviku. Žáci jsou pro výcvik děleni do skupin o maximálním počtu 12 žáků.

Žáci se mohou dle možností účastnit soutěží odborných dovedností (např. Celostátní soutěž odborných dovedností žáků 3. ročníků učebního oboru opravář zemědělských strojů, Mezinárodní soutěže svářečů – žáků středních škol a odborných učilišť, Jízdy zručnosti s traktorovou soupravou, Mistrovství republiky v orbě), firemních předváděcích akcí, exkurzí a odborných výstav a veletrhů, na kterých se mohou seznámit s novými trendy a technologiemi v oboru.

Významným zdrojem získávání informací je i využití internetu při výuce i mimo ni. Žáci samostatně z těchto zdrojů zpracovávají ucelené tematické celky jako referáty o novinkách v oboru a vzájemně je při odpovídajícím předmětu prezentují.

Žáci se pravidelně účastní matematických soutěží středních škol.

Způsob ukončení vzdělávání a potvrzení dosaženého vzdělání, stupeň dosaženého vzdělání

Vzdělávání se ukončuje závěrečnou zkouškou. Již 8 let je učiliště zapojené do systému zakončování studia na základě jednotného zadání závěrečné zkoušky organizované dobrovolně Národním ústavem odborného vzdělávání. Pracovníci školy se aktivně podílejí na tvorbě těchto zadání a to v části písemné závěrečné zkoušky.

Dokladem o dosažení stupně vzdělání je vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list. Dosažený stupeň vzdělání je střední vzdělání s výučním listem.

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných:

Pro vzdělávání těchto žáků jsou vytvářeny individuální vzdělávací plány. Individuální vzdělávací potřeby, které byly u žáků diagnostikovány, jsou zohledněny vyučujícími jednotlivých předmětů. Vyučující přizpůsobí vzdělávání doporučení pedagogicko-psychologické poradny s ohledem na charakter předmětu.

Pro přijetí žáků ke studiu učebního oboru opravář zemědělských strojů (41-55-H/01) je požadovaná zdravotní způsobilost.

Vzdělávání žáků mimořádně nadaných může probíhat podle individuálních vzdělávacích plánů s obsahem rozšiřující výuky o další odborné předměty a kurzy. Ředitel školy může mimořádně nadaného nezletilého žáka na žádost osoby, která je v souladu se zvláštním právním předpisem nebo s rozhodnutím soudu oprávněna jednat za dítě nebo nezletilého žáka (dále jen "zákonný zástupce"), a mimořádně nadaného zletilého žáka na jeho žádost přeradit do vyššího ročníku bez absolvování

předchozího ročníku. Podmínkou přeřazení je vykonání zkoušek z učiva nebo části učiva ročníku, který žák nebo student nebude absolvovat. Obsah a rozsah zkoušek stanoví ředitel školy.

Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním je řešeno individuálně dle charakteru znevýhodnění a možností začlenit žáka do obvyklého způsobu vzdělávání. Základním úkolem je integrace žáků z odlišného kulturního a sociálně znevýhodňujícího prostředí, ochrana jejich minoritní kultury a podpora jejich úspěšnosti v majoritní společnosti. Vyučující vycházejí z dobré znalosti rodinného prostředí a využívají výukové postupy vhodné pro rozmanité učební styly žáků. (Ing. Janotka, interní materiály SOUz)

Praktická část

Ve své praktické části jsem se zaměřila na dvě oblasti. První představovala průzkum na SOUZ Chvaletice orientovaný na motivy studentů a absolventů při výběru školy se zemědělským zaměřením a na jejich očekávání po ukončení studia. Druhá oblast zahrnuje analýzu a popis rodinných zemědělských firem v mém okolí směřovanou k otázkám rodinné tradice.

5. Průzkum na SOUZ Chvaletice

S jednoduchým dotazníkem jsem prostřednictvím pedagoga oslovila studenty 2. a 3. odborného učiliště a také jeho absolventy, loňskými, předloňskými, i víceletými. Otázky se týkaly nejen rodinných tradic, ale i možného uplatnění v zemědělské oblasti. Na středním odborném učilišti bylo osloveno 128 studentů denního studia obou nabízených oborů, zpět se vrátilo a bylo vyhodnoceno 124 dotazníků. U absolventů se mi podařilo získat zpět údaje od 30 dotazovaných. Pro srovnatelnost obou kategorií respondentů, jsem výsledky převedla do procentuálního vyjádření, aby bylo možné výsledky vyhodnotit v jednom grafu. Modře jsou zastoupeni žáci, červeně absolventi SOUZ Chvaletice. Otázky směřované pouze k jedné ze zkoumaných skupin jsem vyhodnotila samostatně.

Současným studentům SOUZ Chvaletice jsem položila následující otázky:

- Proč jste si vybral studovat zemědělský obor?
- Měl na vás někdo vliv při rozhodování jakou SŠ si vybrat?
- Studoval některý z vašich rodičů zemědělský obor?
- Máte zájem pokračovat ve studiu dokončeném maturitní zkouškou nebo na vysoké škole?
- Kde byste chtěli pracovat po ukončení studia?
- Pracuje někdo z vaší rodiny v oblasti zemědělství?
- Myslíte si, že je snadné najít práci ve vašem oboru?

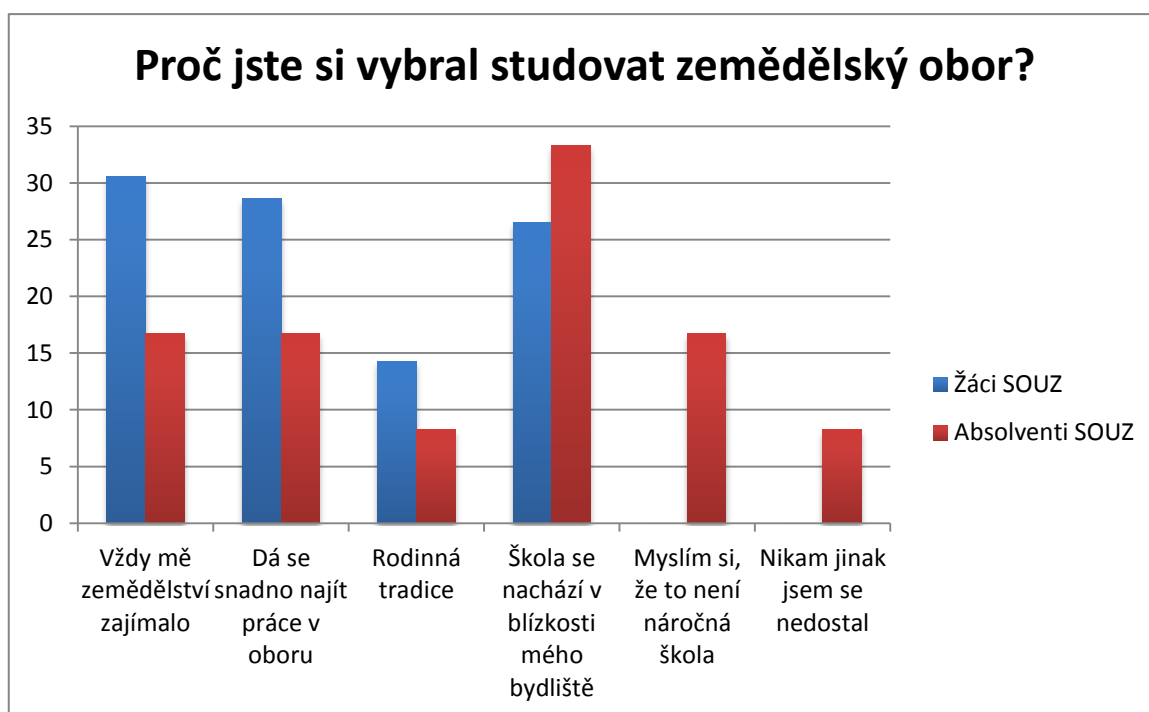
Otázky pro absolventy SOUZ Chvaletice zněly:

- Proč jste si vybral studovat zemědělský obor?
- Měl na vás někdo vliv při rozhodování jakou SŠ si vybrat?

- Sudoval některý z vašich rodičů zemědělský obor?
- Pokračoval jste po získání výučního listu ve studiu zemědělství na střední škole s maturitou nebo na vysoké škole?
- Kde jste po ukončení studia našel uplatnění?
- Pracuje někdo z vaší rodiny v oblasti zemědělství?
- Co považujete za největší přínos studia na SOUZ?

Vyhodnocení dotazníků

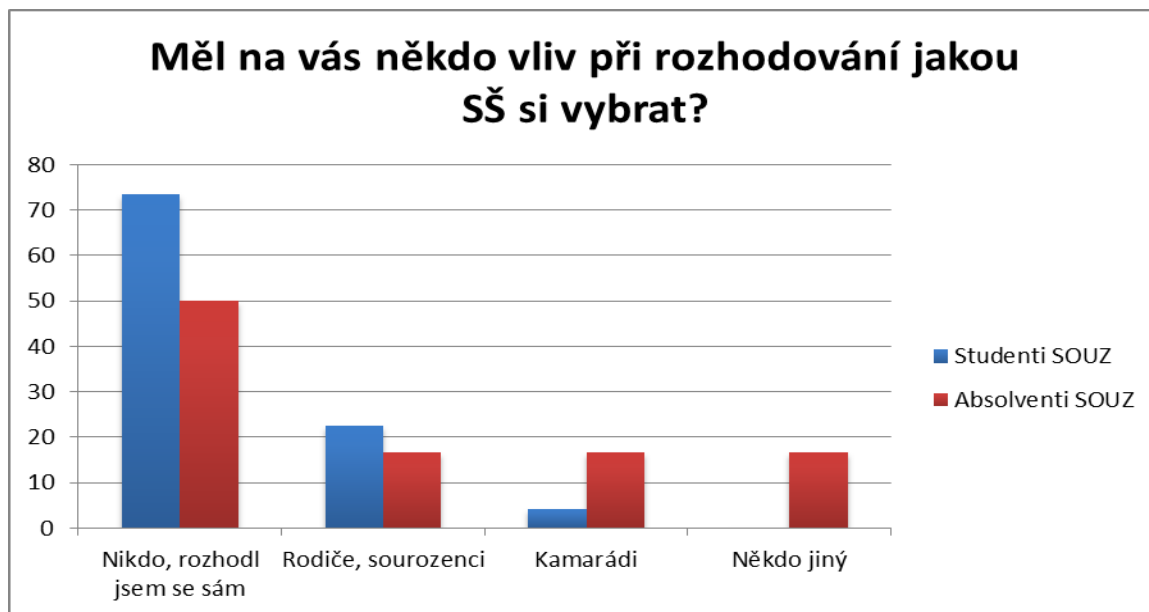
Graf 6: Proč jste si vybral studovat zemědělský obor?

Zdroj – vlastní zpracování

Z výzkumu vyplývá, že studenti se nejčastěji rozhodovali pro studium z důvodu, že je zemědělství zajímavá a předpokládají, že snadno najdou práci v oboru. U absolventů rozhodovalo nejčastěji umístění školy v blízkosti jejich bydliště. Rodinná tradice se vyskytla u poměrně malého procenta respondentů, ve větší míře pak u studentů. Část absolventů školu nepovažuje za moc náročnou a 8% absolventů přiznává, že se nikam jinam nedostali, proto šli studovat tuto školu.

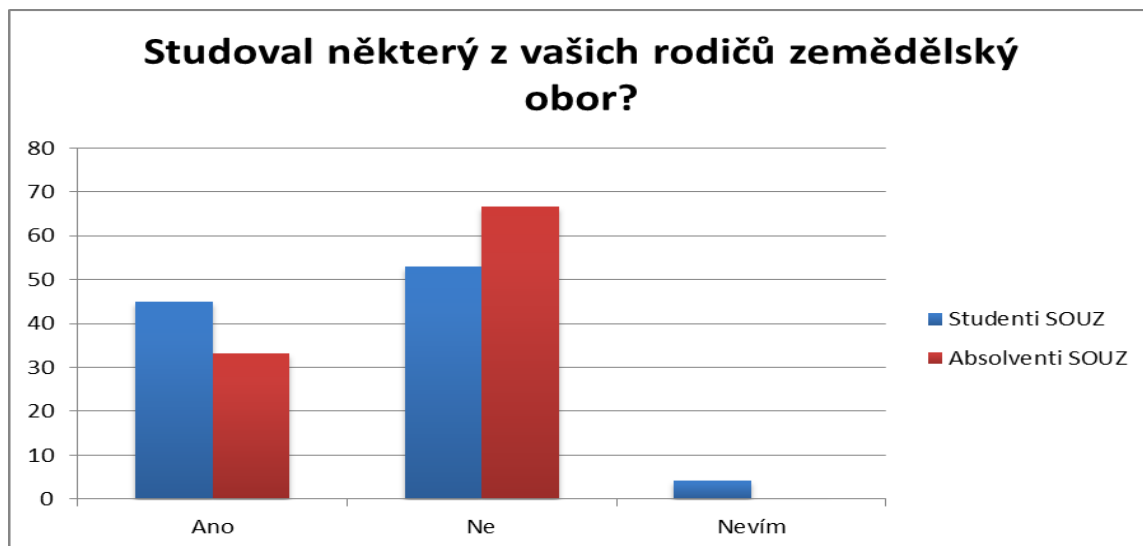
Graf 7: Měl na vás někdo vliv při rozhodování jakou SŠ si vybrat?

Zdroj – vlastní zpracování

Ve většině případů se studenti i absolventi rozhodovali sami, bez jakéhokoliv vlivu okolí. Menší procento z nich přiznává, že na jejich rozhodnutí měli vliv rodiče a sourozenci. Absolventy ovlivnili v malé míře i kamarádi nebo někdo jiný.

Obrázek 8: Studoval některý z vašich rodičů zemědělský obor?

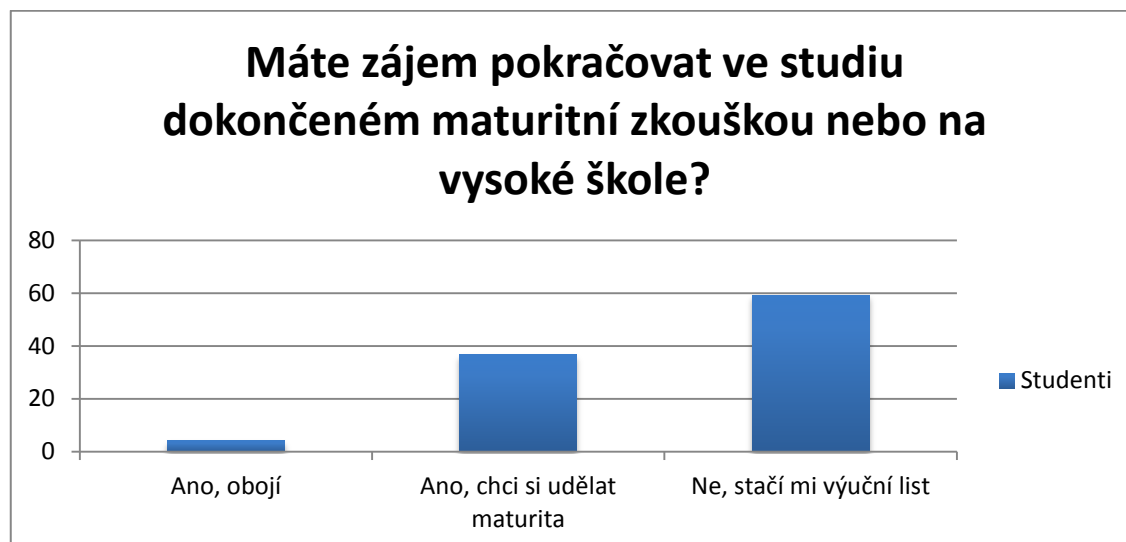

Zdroj – vlastní zpracování

Co se týká předchozího studia zemědělského oboru rodičů, žáci i absolventi odpovídali ve větší míře, že ani jeden z rodičů zemědělský obor nestudoval. Jen o malé procento méně respondentů ale uvádí, že zemědělské vzdělání jejich rodiče

mají. Osobně mně tato vazba přijde výrazně silná. Mohu se jenom domnívat, neboť to nebylo předmětem zkoumání, že v jiných oborech bychom tak silnou vazbu hledali jen těžko. Překvapující je pro mě však i skutečnost neznalosti oboru studia svých rodičů u některých studentů.

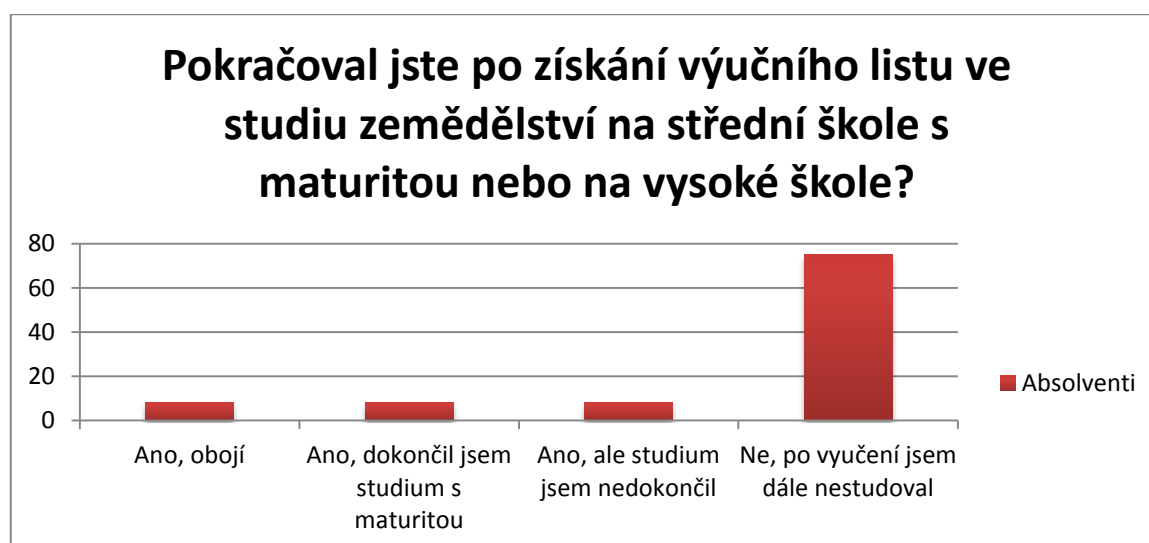
Graf 9: Máte zájem pokračovat ve studiu dokončeném maturitní zkouškou nebo na vysoké škole?

Zdroj – vlastní zpracování

Většina studentů odpověděla, že po ukončení studia nechtějí dále pokračovat v navazujícím studiu. 37% z nich si chce dodělat nástavbové studium ukončené maturitní zkouškou. Zanedbatelný počet by chtěl pokračovat i na školu vysokou.

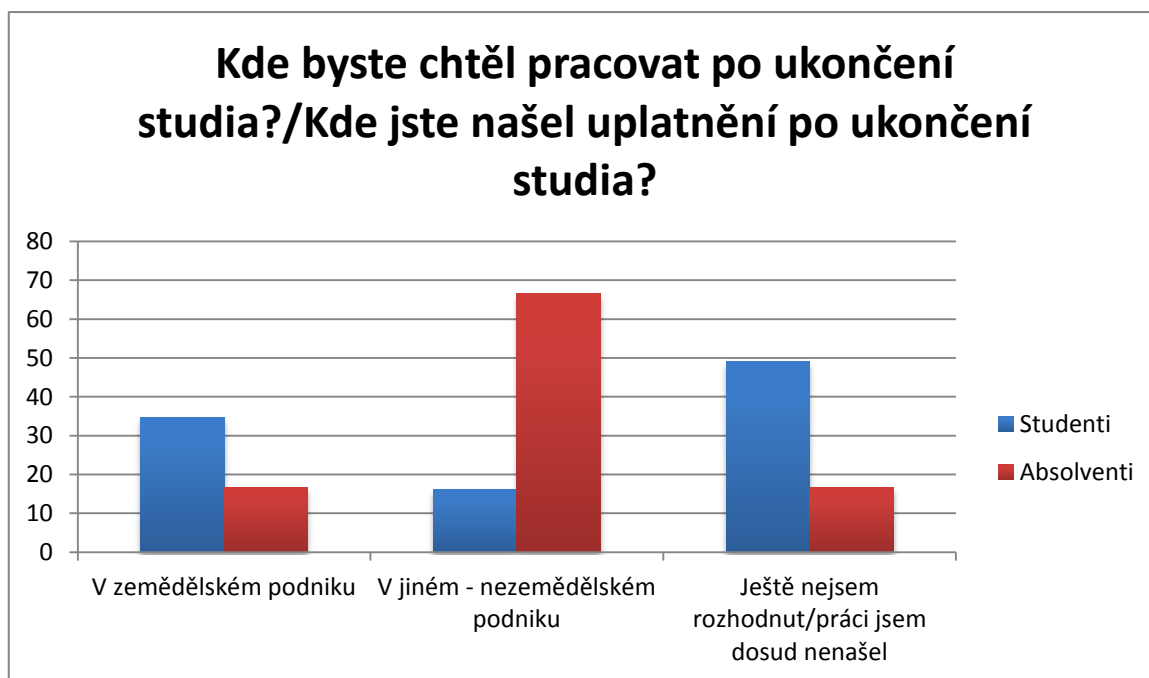
Graf 10: Pokračoval jste po získání výučního listu ve studiu zemědělství na střední škole s maturitou nebo na vysoké škole?

Zdroj – vlastní zpracování

Z grafu plyne, že většina absolventů školy po vyučení už dále nepokračovala ve studiu. Nepatrná část pokračovala ve studiu, ale nedokončili ji. Stejný počet respondentů studium ukončené maturitou zakončili a někteří dokonce pokračovali na vysokou školu. Porovnáme-li graf následného studia současných studentů a absolventů, docházíme k závěru, že studijní cíle nejsou z větší míry naplňovány. Po získání výučního listu studenti již nemají z rozličných důvodů o další vzdělávání zájem, ačkoliv o něm v průběhu učení uvažovali. Zejména náročnost úplného středoškolského vzdělání způsobuje vysokou úmrtnost na maturitní nástavbě. Z rozhovoru se zástupcem ředitele SOUZ vyplynulo, že naplňovat nastavbový obor, je v současné době velmi složité a hrozí situace, že bude otevírán jednou za dva roky.

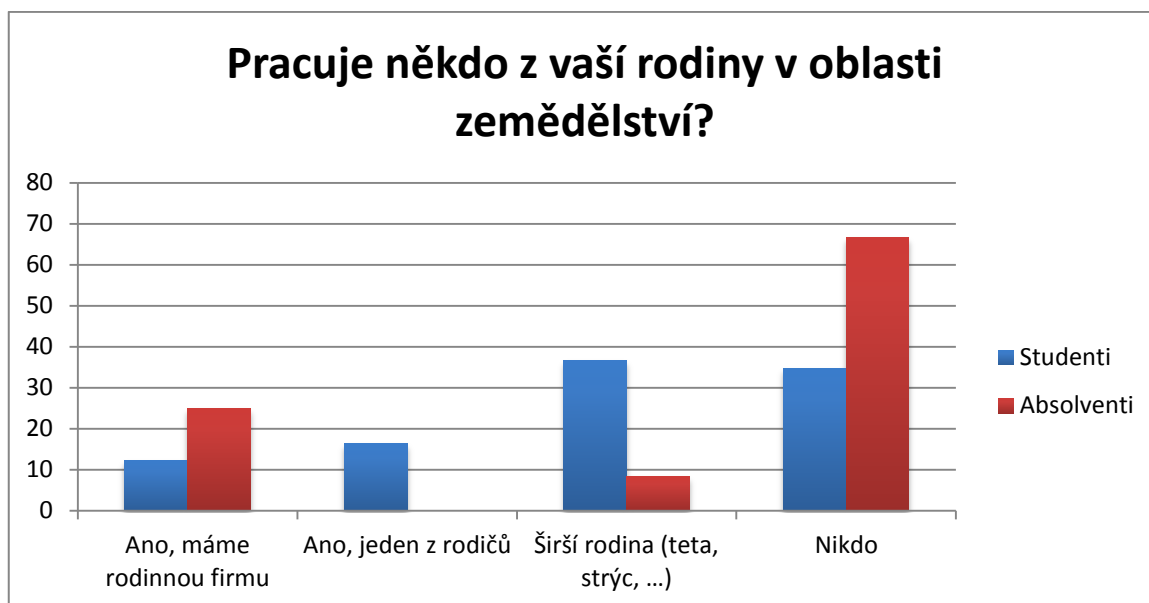
Graf 11: Kde byste chtěl pracovat po ukončení studia?/Kde jste našel uplatnění po ukončení studia?

Zdroj – vlastní zpracování

Nejvíce studentů ještě není vůbec rozhodnuto, kde by chtěli najít uplatnění po vyučení. 35% z nich si myslí, že najdou práci v zemědělském podniku. Menšina bude práci hledat v jiném – nezemědělském podniku. Podle průzkumu absolventů většina z nich našla uplatnění v jiném než zemědělském podniku. Podstatně méně absolventů pracuje v zemědělském oboru a stejný počet absolventů dosud práci ještě nenašlo.

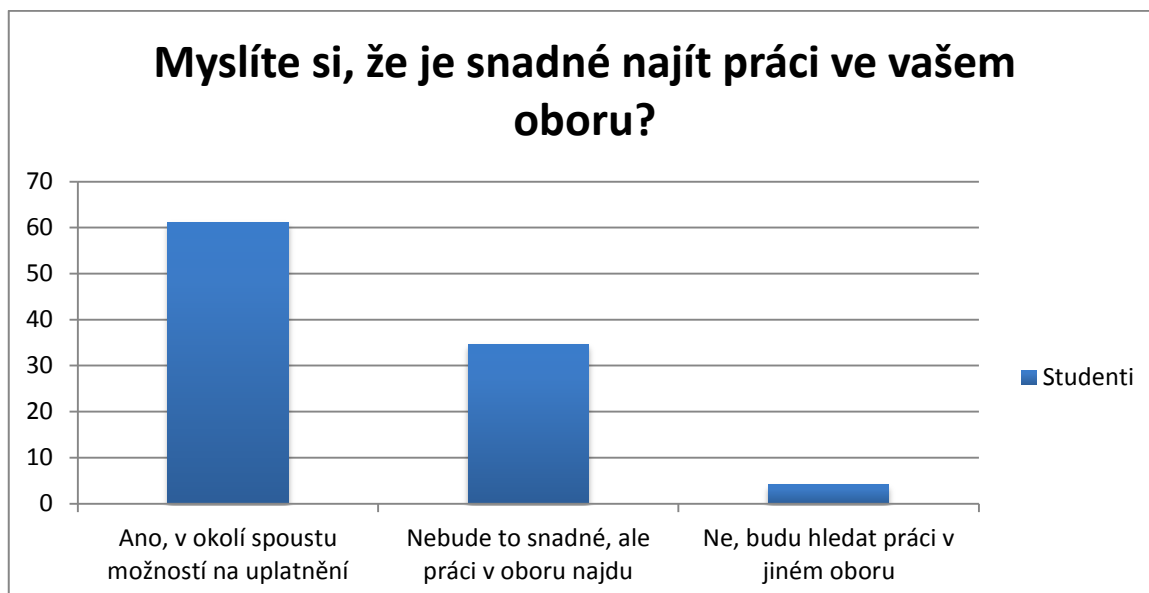
Graf 12: Pracuje někdo z vaší rodiny v oblasti zemědělství?

Zdroj – vlastní zpracování

Přestože v průzkumu absolventi uvedli nejčastěji, že nikdo z rodiny v zemědělství nepracuje, čtvrtinový podíl u rodinných farem vykazuje poměrně silnou vazbu zemědělské rodinné tradice. U studentů pracuje v zemědělství někdo z rodiny v cca 65%.

Graf 13: Myslíte si, že je snadné najít práci ve vašem oboru?

Zdroj – vlastní zpracování

Studenti si myslí, že najdou snadno uplatnění v zemědělském oboru, jelikož v okolí je mnoho možností na uplatnění.

Graf 14: Co považujete za největší přínos studia na SOUZ?

Zdroj – vlastní zpracování

Absolventi považují za největší přínos studia na SOUZ získané oprávnění v podobě svářečských průkazů - metodou svařování plamenem, obalenou elektrodou, za příplatek CO2 a TIG. Řidičské průkazy typu B, T, C - auto, nákladní auto a traktor + kurz na kombajn. Dále uplatňují i získané praktické dovednosti. Získané vědomosti jako přínos neuvědl ani jeden absolvent.

Shrnutí

Průzkum na SOUZ Chvaletice mezi studenty a absolventy prokázal, že v rozhodování povolání nejsou ovlivňovány rodinou nebo někým jiným, spíše se rozhodují sami. Studium si vybrali především ze zájmu o zemědělství, snadné najít práce v oboru či pouze kvůli blízkosti školy u bydliště.

25% absolventů a 12% studentů uvedlo, že mají rodinnou farmu, což zejména u absolventů svědčí o poměrně silné vazbě rodinné profesní tradice. Většina respondentů uvedla, že jsou spokojeni s výučním listem a dále pokračovat ve studiu nechtějí. Předpokládají, že najdou uplatnění spíše v nezemědělském podniku, i když si myslí, že se dá zaměstnání v jejich oboru najít snadno. Část studentů ještě neví,

kde by chtěla pracovat. Jako přínos považují oprávnění, které na škole mohou získat a také praktické dovednosti, které jim dala odborná praxe.

6. Příklady profesní tradice vybraných agro firem

6.1 Agros Kojice, spol. s.r.o.

Rodinná zemědělská firma Agros, vznikla v roce 1993 a nachází se v Kojicích, malé vesnici v Pardubickém kraji. Začínala s 6 zaměstnanci, z nichž 3 patřili do rodiny (Hrubešová – kancelář, Hrubeš – mechanizace, Hrubeš ml. – traktorista) a 3 nerodinní. Podle slov zakladatelky firmy „byly začátky velmi kruté“. Firma obhospodařovala 240 hektarů půdy, z 10% se zaměřovala na živočišnou výrobu, především výkrm prasnic a poskytovala služby. Služby se týkaly mechanizace, leasingových úvěrů, sklizně obilovin, mláčení a setí v okolních podnicích. V roce 2008 výrazně omezili živočišnou výrobu pouze na výkrm jatečných prasat. Postupně se firma rozrůstala v obhospodařované ploše a v důsledku toho i v počtu zaměstnanců. Přibývali jak rodinní příslušníci v podobě manželek či dětí, tak ostatní pracovníci. Nyní firma hospodaří se 1700 hektary, z nichž 97% ha je pronajatých od drobných vlastníků, zbytek (3% ha) patří firmě. Má 21 stálých zaměstnanců, z toho 5 rodinných. Zajímavé mi připadá, že pouze 7 zaměstnanců má zemědělské vzdělání. Nyní se firma Agros zaměřuje na pěstování obilovin, cukrovky a olejnin. Stálou živočišnou produkci již nemá. Protože se na zemědělství nikdy nedá stoprocentně spolehnout, založila firma i přidruženou výrobu, kdy za dotace EU vybudovala granulační linku. Linka zpracovává odpady (např. ze sušiček obilí) a vyrábí peletky, které se poté distribuují především do Teplárny Mladá Boleslav.

Práci v rodinné firmě shledávají za vyčerpávající a časově náročnou, ale neměnili by. V Agrosu Kojice pracuje již třetí generace rodiny, ale tradice převzetí povolání po rodičích nebyla vždy jednoznačná. Hlavně u nejmladšího pracujícího člena rodiny, který se dlouho bránil práci v zemědělství. Vystudoval střední hotelovou školu s maturitou. Práci v tomto oboru však nehledal. Rodinné firmě se dařilo, a tak si uvědomil, že jako jediný syn má šanci prosperující podnik jednou převzít. To však znamenalo získat odbornou zemědělskou kvalifikaci, proto po střední hotelové škole vystudoval střední odborné učiliště zemědělské. Nyní již druhým rokem pracuje ve firmě a práce ho baví.

6.2 Rodinná farma v Železných horách (Doležalovi)

Jako další příklad rodinného podnikání uvádím firmu rodiny Doležalových. Tak jako mnoho jiných i tato rodina využila restituce a rozhodla se po sametové revoluci znovu hospodařit na svých pozemcích. I oni vzpomínají, jak byli začátky znovuoobnovení soukromého hospodaření těžké. Pan Doležal, jako dědic pozemků po svých rodičích založil zemědělskou firmu, ve které z počátku pracovala jeho manželka a několik brigádníků. On zůstal zaměstnán ve státní správě a hospodaření se věnoval pouze o víkendech. Pěstovali zejména brambory. S rozvojem firmy zaměstnali dalšího rodinného příslušníka a to svého švagra. Společně však vydrželi podnikat pouze po dobu 5 let. Rozdílné názory na rozdělování zisků a investice způsobily v rodině neshody, v důsledku kterých švagr firmu opustil a vrátil se ke své původní profesi řidiče. Dnes je tento rodinný spor již zažehnán a obě rodiny spolu udržují blízký a častý kontakt.

Také firma Doležalových postupně rostla, z původních 80 ha dnes hospodaří na XX hektarech. Hlavní plodinou zůstávají brambory, dále se věnují pěstování obilí a máku. I jejich firma je vybavena moderními traktory, kombajny a dalšími stroji. Dle informace od majitele jsou dnes výrazně menší problémy s odbytem produkce než po revoluci. Rovněž dotační systémy přinášejí dnešním zemědělcům prostředky pro nezbytný rozvoj. Rodina Doležalových má 3 již dospělé děti. Nejstarší dcera již opustila rodný dům a profesně se věnuje zdravotnictví. Druhá dcera vystudovala 3 vysoké školy humanitního charakteru a věnuje se zejména překladatelské činnosti. Ani jedna z nich v současné době není ve firmě nijak angažovaná. I jediný syn se věnoval studiu humanitního zaměření – evropské právo. V současné době je zaměstnán jako referent na ministerstvu zemědělství v Praze, kde žije se svou přítelkyní. Rodina od něj očekává, že se zemědělské firmy jednou ujme. Přesto, že o tom není aktuálně zcela přesvědčen, zahájil v letošním roce dálkové studium na vysoké škole zemědělské. Plní tak přání svých rodičů s ohledem na existující možnost získat zajímavou dotační penzy při předání firmy svému nástupci, který ale musí mít odborné zemědělské vzdělání. Tento dotační titul na ministerstvu zemědělství existoval přibližně před dvěma lety a rodina věří, že bude znovu obnoven. Při rozhovoru se synem Doležalových jsem ale přesvědčen o skutečném

zájmu převzít rodinnou firmu nenabyla. Aktuálně mu společně s jeho přítelkyní vyhovuje život ve velkoměstě.

6.3 Hospodaření u Suchánků

Manželé Suchánkovi začali sami hospodařit rok po revoluci ve vesnici Škudly nedaleko města Přelouč. Oba celý život pracovali v zemědělství, v mládí na svém a později v družstvu. Za celý svůj život nepřerušili hospodaření a vždy měli alespoň záhumenku s brambory a řepou a několik prasat. V devadesátých letech 20. století, kdy obchody se zeleninou zely prázdnou, přišel pan Suchánek s výborným podnikatelským záměrem v podobě pěstování květáku, salátu a okurek. Tyto „nadbytky“ produkce prodávali za pomoci svých dětí na tržnicích v okolí. Byly to zajímavé a poctivě vydělané peníze, ale také práce po celé léto, vzpomíná paní Suchánková.

Po roce 1989 si v JZD zažádali o vrácení pozemků. Ruku v ruce s tím obdrželi oba i výpověď z práce. Museli tedy nějakou dobu žít ze svých rezerv i půjček od svých dětí, neboť tržby ze zemědělské produkce přicházejí dlouho po výsadbě. Z restituce se jim vrátilo 35 hektarů půdy a 3 prasnice. Na práci byli pouze dva a zaměřovali se na pěstování obilí, brambor a řepy. Postupem času přikupovali další půdu a hospodářství se pomalu ale jistě rozrůstalo. Začali chovat telata a býky. Pokračovali v pěstování zeleniny, ale postarat se o její odbyt bylo v tomto období již mnohem složitější. Stroje si pořizovali převážně starší z důvodu velké finanční náročnosti. Na stálý pracovní poměr nezaměstnávali žádného jiného pracovníka, vše zvládali ve dvou později se synem ve třech. Pouze v září, v období vybírání brambor, jim pomáhalo pár brigádníků. Účetnictví a daňové poradenství jim zajišťovala starší z dcer.

V roce 1991 postihla rodinu velká ztráta, kdy nečekaně pan Suchánek zemřel. V té době 120ti hektarovou firmu zdědil syn Václav, který dále pokračoval v hospodaření. Václav měl vystudované střední odborné učiliště zemědělské, byl s tatínkem na poli od mala a zemědělství velmi rozuměl. Na rozvoj firmy měl trochu jiný pohled než jeho otec, investoval do nových strojů a skladů na uchování produkce pro pozdější

prodej za výhodnější ceny. Jeho rodinný život ale nebyl uspořádaný, kdy byl otcem dvou dcer, ale ani s jednou se nestýkal.

Další rodinná tragédie zasáhla rodinu v roce 2005. Václav zahynul při dopravní nehodě, což na osud rodinné firmy mělo fatální důsledky. Veškerý majetek zdědily jeho dvě dcery, jejichž zákonní zástupci majetek pronajali a postupně rozprodali. I dům se statkem, ve kterém bydlela paní Suchánková, se stal předmětem dědictví po Václavovi. Dcery paní Suchánkové tak museli zpět vykoupit pro maminku rodný dům, aby měla dále kde žít. Smutný příběh, kdy z rozbíhající se rodinné zemědělské farmy nezbylo vůbec nic.

6.4 Farma rodiny Henxenn (Nizozemí)

Paní Suchánková mi prostřednictvím svým vzpomínek umožnila i náhled do zahraničí. Rodinu Henxenn poznal pan Václav Suchánek ml. v roce 1991. V té době ministerstvo zemědělství umožnilo vybrané skupině zemědělských podnikatelů vycestovat do rodinných farem v Holandsku a seznámit se tak s podmínkami tamního zemědělství. Každý z účastníků programu byl přiřazen do jedné z farem, kde se po dobu jednoho týdne seznamoval s prací a okolnostmi hospodaření. S rodinou Suchánkových se spřátelili a následně se několikrát navštívili. Ústředním tématem hovoru bylo vždy zemědělství. Dnes již udržují s paní Suchánkovou pouze zdvořilostní písemný styk.

Rodinná farma Henxenn existovala zpět po dobu několika generací. Patří mezi menší podniky s intenzivním hospodařením. Rozloha obdělávané půdy činí pouhých 15 hektarů a přesto stačí na uživení rodiny. Hlavní plodinou jsou vybrané dva druhy tulipánů a na části pozemků pěstují biopotraviny, které rodina prodává především na farmářských trzích. Rodina Henxennových vychovala 3 děti. Obě dcery odešly se svými partnery za jinou práci do větších měst. Syn Erwin po rodičích firmu převzal a zatím zachovává stejný způsob podnikání jako jeho rodiče.

6.5 Rodinná farma Zaleski (Polsko)

Zemědělská firma Zaleski poblíž Wroclawi je mnohogeráční rodinnou firmou. I v období socialismu pěstovali zemědělské přebytky a prodávali je do výkupu a na trzích. Jednalo se zejména o brambory a jablka. Samozřejmě, že v té době byli manželé Zaleski zaměstnání, paní jako prodavačka a pan Zaleski jako řidič.

Počátkem devadesátých let 20. století se rodina rozhodla za podpory dotačních titulů vysázet ovocné sady na rozloze přibližně 20 hektarů. Tato doba, tak jako v České republice, představovala období obnovení hospodaření drobných zemědělců, kteří potřebovali vybavit cenově dostupnou technikou. Rodina využila této situace a kromě sadařství se začala zabývat též obstaráváním zemědělských strojů, jejich opravami a následným prodejem. Vstup Polska do EU si rodina pochvaluje, neboť v současné době mají každoročně nasmlouvan odbyt vypěstovaného ovoce.

Vliv rodinné profesní tradice je v této rodině více než zřejmý. Oba synové i se svými rodinami se věnují pokračování v rodinném podniku. Andrej má na starost ovocné sady a Leszek se věnuje prodeji zemědělských strojů. Kromě rodinných příslušníků pracuje ve firmě 6 zaměstnanců na stálý pracovní poměr a v době sklizně ovoce dalších přibližně 10 brigádníků.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo posoudit, zda existuje rodinná tradice v agropodnikání a zda má tato tradice vliv na výběr profesní dráhy současných studentů a dle možností srovnat situaci v České republice a v zahraničí.

Kromě studia dostupné literatury a informací z internetu jsem ke svému zkoumání využila odpovědi strukturovaného dotazníku studentů a absolventů Středního odborného učiliště zemědělského ve Chvaleticích. Dále jsem pro získání konkrétních příkladů profesní tradice v agropodnikání využila rozhovory s majiteli tří zemědělských firem v tuzemsku a jejich prostřednictvím se mi umožnil též náhled do dvou zemědělských podniků v zahraničí.

Z dotazníkového šetření lze vysledovat určitý vliv zemědělské tradice na volbu povolání. 25% absolventů a 12% studentů uvedlo, že mají rodinnou farmu. Velké procento rodičů studentů má též zemědělské vzdělání (studenti 45%, absolventi 33%).

Rozhovory s farmáři přinesly mnohem zajímavější zjištění. Ačkoliv na základě několika málo farem si netroufnu tyto závěry zcela zobecnit, vliv profesní rodinné tradice v agropodnikání se liší v České republice od zahraničí. Kolektivizace drobných zemědělců měla na osud těchto firem i rodinnou tradici v zemědělství fatální vliv. Restituce a obnovení soukromých zemědělských podniků po revoluci umožnila schopným majitelům půdy vybudovat prosperující zemědělské podniky. Jejich potomci však k převzetí těchto firem přistupují z různých důvodů spíše váhavě, přestože podmínky dnešních zemědělců jsou majitelů mnohem příznivější než po revoluci. Mladá generace si však představuje vyvážený způsob pracovního a osobního života, který farmářský život umožňuje pouze omezeně. Dva příklady ze zahraničí svědčí o mnohem těsnější profesní vazbě v agropodnikání.

České zemědělství se po revoluci významně změnilo a nacházejí v něm uplatnění odborníci z oblasti chemie, životního prostředí, geografie a dalších oborů.

I ve vzdělávacím systému si zemědělské obory nadále zachovávají své místo. Poměr studentů zemědělských škol k celkovému počtu studujících zůstává dlouhodobě stejný.

Seznam použitých zdrojů

MOŽNÝ, I. Moderní rodina: mýty a skutečnost, 17. Březen 2007. ISBN 80-70290-18-8.

MAJEROVÁ, V. Sociologie venkova a zemědělství. Praha: ČZU PEF, 2009. ISBN 978-80-213-0651-6.

VENDEL, Š. Kariérní poradenství. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-85427-24-9.

VOPRAVIL, J. České zemědělství v mezinárodním kontextu. Praha: Český statistický úřad, 2009, ISBN 978-80-250-1970-8.

BĚLOHLÁVEK, F. Osobní kariéra. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-85427-24-9.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, Zemědělské podniky, 2013.
http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislatab=ZEM5052PU_OK&&kapitola_id=11

ZVĚŘINA, P., RŮŽIČKA, P. Kolektivizace, dostupné na
<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/kolektivizace.php>

TRHLÍKOVÁ, J., VOJTECH, J., ÚLOVCOVÁ, H. Rozhodování žáků při volbě vzdělávací cesty a úspěšnost vstupu na trh práce: sonda založená na šetření absolventů středních škol, kteří se zúčastnili jako patnáctiletí výzkumu PISA 2003 a vybraného vzorku jejich zaměstnavatelů., Praha NÚOV, 2008b.

WALTEROVÁ, E., GREGER, D., NOVOTNÁ, J. Přejít žáků ze základní školy na střední školu: pohledy z výzkumů. Brno: Paido, 2009a. ISBN 978-80-7315-179-9.

HESKOVÁ, M., VOJTKO, V., Rodinné firmy: zdroj regionálního rozvoje. 1. české vyd. Zeleneč: Profess Consulting, 2008, ISBN 978-80-7259-062-9.

<http://rejskol.msmt.cz/>

<http://www.souzchvaletice.cz/cs/>

HLAĎO, P.: Profesionální orientace adolescentů (Poznatky z teorií a výzkumů). 1. vyd. Brno: Konvoj, 2012, ISBN 978-80-7302-164-1.

ANDERSON, S. Findings from the Scottish School Leavers Survey: 17 in 2003 [online]. Edinburgh: Scottish Executive, 2004 [cit. 3. 12. 2008]. Dostupné na <http://www.scotland.gov.uk/library5/education/17in03-00.asp>.

BAAR, Vladimír. Hospodářský zeměpis: regionální aspekty světového hospodářství: učebnice pro obchodní akademie a jiné střední školy. 1. vyd. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 2002, 111 s. ISBN 80-860-3450-X.

Vznik, vývoj a reformy Společné zemědělské politiky. In: Ministerstvo zemědělství [online]. [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/vznik-vyvoj-a-reformy-pravidel-szp>

HEJCMAN, M.,: Historie zemědělství, dostupné na: fle.czu.cz/~hejcman/Prednasky/Zemedelstvi1_Historie.pdf

Přílohy

Dotazník pro absolventy SOUZ

1. Proč jste si vybral studovat zemědělský obor?
 - a. Vždy mě zemědělství zajímalo
 - b. Dá se snadno najít práce v oboru
 - c. Rodinná tradice
 - d. Škola se nachází v blízkosti mého bydliště
 - e. Myslím si, že to není náročná škola
 - f. Nikam jinam jsem se nedostal

2. Měl na vás někdo vliv při rozhodování jakou SŠ si vybrat?
 - a. Nikdo, rozhodl jsem se sám
 - b. Rodiče, sourozenci
 - c. Kamarádi
 - d. Někdo jiný, uveďte kdo

3. Studoval některý z vašich rodičů zemědělský obor?
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím

4. Pokračoval jste po získání výučního listu ve studiu zemědělství na střední škole s maturitou nebo na vysoké škole?
 - a. Ano, obojí
 - b. Ano, dokončil jsem studium maturitou
 - c. Ano, ale studium jsem nedokončil
 - d. Ne, po vyučení jsem dále nestudoval

5. Kde jste po dokončení studia našel uplatnění?
 - a. V zemědělském podniku
 - b. V jiném - nezemědělském podniku
 - c. Ještě jsem práci nenašel

6. Pracuje někdo z vaší rodiny v oblasti zemědělství?
 - a. Ano, máme rodinnou firmu
 - b. Ano, jeden z rodičů
 - c. Širší rodina (teta, strýc, ...)
 - d. Nikdo

7. Co považujete za největší přínos studia na SOUZ?
- a. Uplatňuji v praxi především získané vědomosti
 - b. Uplatňuji v praxi především získané praktické dovednosti
 - c. Získaná oprávnění (řidičský průkaz, svářečský průkaz,...)
 - d. Nic jsem dosud neuplatnil

Dotazník pro žáky středních zemědělských škol a učilišť

1. Proč jste si vybral studovat zemědělský obor?
 - a. Vždy mě zemědělství zajímalo
 - b. Dá se snadno najít práce v oboru
 - c. Rodinná tradice
 - d. Škola se nachází v blízkosti mého bydliště
 - e. Myslím si, že to není náročná škola
 - f. Nikam jinam jsem se nedostal

2. Měl na vás někdo vliv při rozhodování jakou SŠ si vybrat?
 - a. Nikdo, rozhodl jsem se sám
 - b. Rodiče, sourozenci
 - c. Kamarádi
 - d. Někdo jiný, uveďte kdo

3. Studoval některý z vašich rodičů zemědělský obor?
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím

4. Máte zájem pokračovat ve studiu dokončeném maturitní zkouškou nebo na vysoké škole?
 - a. Ano, obojí
 - b. Ano, chci si udělat maturitu
 - c. Ne, stačí mi výuční list

5. Kde byste chtěli pracovat po ukončení studia?
 - a. V zemědělském podniku
 - b. V jiném - nezemědělském podniku
 - c. Ještě nejsem rozhodnut

6. Pracuje někdo z vaší rodiny v oblasti zemědělství?
 - a. Ano, máme rodinnou firmu
 - b. Ano, jeden z rodičů
 - c. Širší rodina (teta, strýc, ...)
 - d. Nikdo

7. Myslíte si, že je snadné najít práci ve vašem oboru?
 - a. Ano, v okolí je spousta možností na uplatnění
 - b. Nebude to snadné, ale myslím, že práci v oboru najdu
 - c. Ne, budu hledat práci v jiném oboru